

Reģionu komitejas perspektīvas atzinums “Pilsētās un reģionos notiekošo pārstrukturēšanas procesu veiksmes faktori”

(2007/C 305/07)

REĢIONU KOMITEJAS IETEIKUMI

- svarīgi, lai pilsētās un reģionos notiekošie pārstrukturēšanas procesi tiktu atzīti par mūsu sociāli ekonomiskās dzīves pastāvīgu parādību. Pārstrukturēšana būtu jāuzskata par iespēju, lai risinātu ekonomikas jomā pastāvošās un turpmākās problēmas;
- RK iesaka visā Eiropas Savienības teritorijā veikt minēto procesu pastāvīgu uzraudzību, ko īsteno neatkarīgas, procesos iesaistīto pārstāvju struktūrvienības. Eiropas Savienībai un dalībvalstīm būtu jāsekmē administratīvo iestāžu, ekonomikas dalībnieku un sociālo partneru partnerību veidošana vietējā un reģionālā līmenī un tādējādi jāveicina sadarbība vietējā līmeņa attīstībai globalizētā pasaulē, jo īpaši perifēros reģionos, kur pastāv kultūras mantojuma zaudēšanas risks;
- veicot pārstrukturēšanu vietējā un reģionālā līmenī, jānodrošina ES politikai atbilstīgu mērķu īstenošana, saglabājot augstu nodarbinātības līmeni, kas garantē atbilstīgus dzīves standartus. Ar pašreizējā pārstrukturēšanas procesa palīdzību vienlaicīgi jāveicina arī modernizācijas process, kas paredzēts, lai izveidotu uz nākotni orientētu tautsaimniecību, kā pamatā ir zināšanas un inovācija. Minētais mērķis ir sasniedzams tikai tad, ja palielina ieguldījumus cilvēkresursos;
- visaptveroša pieeja attiecībā uz lauku apvidu pārstrukturēšanu nodrošina (tai būtu jānodrošina) minimālās iespējas izmantot vispārējās nozīmes pakalpojumus, lai varētu piesaistīt uzņēmumus un kvalificētus darbiniekus, kā arī apturēt iedzīvotāju skaita samazināšanos lauku rajonos. Turklāt ERAF, ESF un ELFLA finansējums noteikti būtu jāizmanto, lai atbalstītu novatorisku darbību, nevis pasākumus pašreizējās situācijas saglabāšanai. Lai risinātu neatliekamas problēmas, ko var izraisīt pārstrukturēšana, viens no svarīgākajiem instrumentiem ir Globalizācijas pielāgošanas fonds.

Ziņotājs: Witold KROCHMAL kgs, *Wołów* pilsētas mērs (PL/UEN-AE)

Ieteikumi politikas jomā

REĢIONU KOMITEJA

Atzinuma sociāli ekonomiskais un politiskais konteksts

1. Eiropas Komisija 2006. gada 16. oktobrī iesniedza Reģionu komitejai pieprasījumu sagatavot perspektīvas atzinumu par efektīvām stratēģijām saistībā ar pārstrukturēšanas veikšanu ES pilsētās un reģionos. Komisija uzskata, ka Komitejas atzinums sniegs būtisku ieguldījumu, lai izstrādātu Komisijas pieeju attiecībā uz ES ekonomikai nepieciešamajiem pārstrukturēšanas procesiem.

2. Pašreiz Eiropas Savienībā notiek būtiskas ekonomiskās pārmaiņas, kuru pamatā ir visas reģionu un pilsētu tautsaimniecības pārstrukturēšana. Tā rezultātā vietējās un reģionālās pašvaldības saskaras ar jaunām problēmām, kas ir jārisina, lai saglabātu sociāli ekonomisko un ekoloģisko līdzsvaru.

3. Pārstrukturēšana būtu jāuzskata par iespēju, lai risinātu ekonomikas jomā pastāvošās un turpmākās problēmas, kā arī mazinātu un novērstu to negatīvās sekas. Reģionālais un vietējais līmenis, būdams vistuvāk reālajai situācijai un spējot sniegt piemērotas, ātras un elastīgas atbildes, ir vislabākais līmenis pārstrukturēšanās politikas īstenošanai, īpaši gadījumos, kad šie procesi nav saistīti ar strukturāliem jautājumiem.

4. Veicot pārstrukturēšanu vietējā un reģionālā līmenī, jānodrošina ES politikai atbilstīgu mērķu īstenošana, t.i., jānodrošina konkurētspēja un novitāte, saglabājot augstu nodarbinātības līmeni, kas ES iedzīvotājiem garantē atbilstīgus dzīves standartus.

5. Minētie izaicinājumi jo īpaši skar reģionus un pilsētas, t.i., vietējās pašvaldības, kuru rīcībā ir lieliskas iespējas īstenot stratēģiskās pamatnostādnes konkrētā darbībā un šādos pasākumos iesaistīt vietējos sociālās un ekonomikas jomas pārstāvjus.

6. Šā atzinuma mērķis ir no vietējā un reģionālā viedokļa iekļaut virkni aspektu debatēs par tādiem pašreiz notiekošajiem pārstrukturēšanas procesiem, kuri ir kļuvuši par pastāvīgu un neizbēgamu procesu un mūsu sociāli ekonomiskās dzīves sastāvdaļu.

7. Galvenie iemesli, kas rosina pārstrukturēšanu, kura ir jāvada un iespēju robežās arī jāprognozē vietējā, reģionālā un valsts līmeņa iestādēm, ir šādi:

- globalizācijas procesa paplašināšanās,
- drošība un cīņa ar terorismu,
- enerģētika un klimata pārmaiņas,
- pasaules tautsaimniecību atvēršana starptautiskajai tirdzniecībai,

- ES iekšējā tirgus attīstība,
- jaunu un inovatīvu tehnoloģiju ieviešana,
- augstāki vides aizsardzības standarti,
- vispārējas nozīmes pakalpojumu nozīmes palielināšanās,
- izmaiņas patērētāju pieprasījumā.

8. Pārstrukturēšanas procesus var veikt dažādos līmeņos un dažādās nozarēs:

- starpnozaru līmenī,
- nozaru līmenī,
- uzņēmumu līmenī.

9. Neraugoties uz nozaru vai sektorālo pieeju, pārstrukturēšanas procesi tiek īstenoti galvenokārt vietējā līmenī. Tas ir tādēļ, ka minēto procesu sekas visvairāk skar vietējās un reģionālās kopienas.

10. Nemot vērā, ka strauji veidojas faktori, kas izraisa pārstrukturēšanas procesus, jāteic, ka minētos procesus ļoti bieži nosaka pēkšņa uzņēmumu rīcība, kas tiem nepieciešama, lai strauji pielāgotos globālās ekonomikas un mainīgā patēriņa tirgus prasībām.

11. Sakarā ar to, ka ekonomika kļūst aizvien globālāka, nozīmīgākas kļūst neprognozējamas īslaicīgas parādības, proti, uzņēmumu vai nozaru konkurētspējas trūkums vai tās krīze. Šādām parādībām kļūstot pastāvīgām, var tikt nopietni ietekmēta attiecīgā reģiona ekonomikas struktūra.

12. Minētā iemesla dēļ arvien biežāk ir vērojami uzņēmumu pārvietošanas gadījumi, proti, pēkšņa saimnieciskās darbības pārvietošana no viena reģiona uz citu. Šo neprognozējamo lēmumu pamatā ir stratēģiski un finansiāli apsvērumi, ražošanas izmaksu faktori u.c., ko dažkārt sekmē reģionālie atvieglojumi un ieguldījumu piesaistīšanas politika.

13. Neraugoties uz to, ka daudzās valstīs ir atbilstīgi juridiskie instrumenti un profesionālie resursi, pārāk ātrs pārstrukturēšanas process nedod apmierinošu rezultātu. Šāds process var izraisīt nopietnas, negatīvas sociālās un teritoriālās pārmaiņas, un tā rezultātā priekšroka var tikt dota īstermiņa risinājumiem uz pastāvīgāku un stabilāku risinājumu rēķina. Minētās darbības sekas bieži vien ir nopietnas sociālās un teritoriālās problēmas. Labumi, ko gūst uzņēmēji, pārceļot uzņēmumus, bieži vien ļoti negatīvi ietekmē reģionus, no kuriem uzņēmumi tiek pārcelti.

14. Problēma nav tā, ka nenovēršamas pārmaiņas jāierobežo, bet gan ka tās jāveicina tādā veidā, lai reģioni, pašvaldības un iesaistās personas pēc iespējas saņemtu atbildzinājumu un atzinīgi novērtētu ilgtermiņa iespējas.

15. Īpaši pārstrukturēšanas procesi sevišķi ietekmēja tās dalībvalstis, kas 2004. un 2007. gadā pievienojās ES. To iemesls galvenokārt bija atšķirīgais tautsaimniecību attīstības līmenis un jauno tehnoloģiju un jauninājumu izplatība 27 valstu ES. Daudzos gadījumos ir sasniegti vēlamie ekonomiskie rezultāti, tomēr nav novērstas negatīvās sociālās sekas, kas radušās galvenokārt procesa straujās gaitas dēļ.

16. Pieņemot, ka pārstrukturēšanas procesi notiek nepārtraukti, jāanalizē 15 valstu Eiropas Savienībā notikušie procesi, kuru gaitā mēģināja paredzēt pārmaiņas, lai pēc iespējas ātrāk apzinātu sagaidāmās problēmas un daļēji novērstu vai vismaz mazinātu pārstrukturēšanas negatīvās sekas.

17. Pārstrukturēšanas procesa, jo īpaši problēmu paredzēšanas, izdošanās lielā mērā ir atkarīga no dialoga starp uzņēmumiem, trešo sektoru, darba ņēmējiem un viņu organizācijām (piemēram, arodbiedrībām), vietējām un reģionālajām pašvaldībām, augstākās izglītības iestādēm un pētniecības institūtiem, kā arī tādām administratīvām iestādēm kā reģionālās attīstības aģentūras. Ļoti bieži no minētā dialoga kvalitātes ir atkarīgs pārstrukturēšanas procesa rezultāts un panākumi.

18. Liela nozīme minētajā procesā ir reģionālajām un vietējām pašvaldībām. Sagaidāmās pārstrukturēšanas gadījumā var izšķirt trīs veidu pasākumus:

- vietējo tautsaimniecības nozaru un sociālās sistēmas, kā arī infrastruktūras nostiprināšana un, nepieciešamības gadījumā, diversifikācija,
- pasākumi, lai novērstu nozīmīgāko darba devēju pārvietošanos un atbalstītu MVU, kas rada darba vietas,
- reģiona, pilsētas vai pašvaldības teritorijas pievilcības veicināšana.

Minētajos pasākumos, tāpat kā pārstrukturēšanas procesā nepieciešami atbilstīgi statistikas dati, informācijas resursi un īpaša stratēģija informācijas apkopošanai un sniegšanai visiem pārstrukturēšanas procesos iesaistītajiem dalībniekiem.

19. Informācijas politikā pirmām kārtām jāņem vērā MVU, kuriem savas specifiskās struktūras dēļ varētu būt apgrūtināta piekļuve informācijai, kas ļauj paredzēt tirgus pārmaiņas.

20. MVU sektors ir pelnījis īpašu aizsardzību gan pārstrukturēšanas procesā, gan arī paredzēto pārmaiņu laikā. Tieši šajos posmos iejaukšanās ir visvairāk vajadzīga, lai nostiprinātu un attīstītu vadības, organizatoriskās un pārvaldes prasmes un iemaņas, kas veicinātu MVU izaugsmi, ļaujot tiem izkļūt laukā no tradicionālā ģimenes uzņēmuma modeļa un ieviest pasaules konkurences līmenim atbilstošu kontroles un administrācijas modeli. Analizētie piemēri liecina, ka vislabākā stratēģija ir attiecību veidošana ar apakšuzņēmumiem, tomēr tikai tajos gadī-

jumos, kad parastās tirgus attiecības izdevās pārvērst uzņēmumu partnerattiecībās vai savstarpēji saistītu uzņēmumu sadarbībā, jo īpaši reģionālajā līmenī.

Secinājumi

21. Pārstrukturēšanas procesu analīze liecina, ka nepastāv vienota metode šādu procesu īstenošanai un tā lielā mērā ir atkarīga no pašpārvaldes līmeņa (reģionālā, pilsētas, vietējā pašvaldība), tautsaimniecības nozares, teritoriālajām īpatnībām, tajā skaitā ģeogrāfiskā novietojuma (perifērie reģioni), tautsaimniecības struktūras (lauksaimniecība, vieglā rūpniecība, smagā rūpniecība), kā arī tautsaimniecības attīstības līmeņa valstī, kurā atrodas attiecīgais reģions.

22. Ar pašreizējā pārstrukturēšanas procesa palīdzību vienlaicīgi jāveicina arī modernizācijas process, kas paredzēts, lai izveidotu uz nākotni orientētu tautsaimniecību, kā pamatā ir zināšanas un inovācija. Minētais mērķis ir sasniedzams tikai tad, ja palielina ieguldījumus cilvēkresursos, nodrošinot labāku izglītību un uzlabojot prasmes. Tādēļ reģionālajā vai vietējā darba tirgū ir jāveic efektīvi un mērķtiecīgi ieguldījumi, kas ļauj jau iepriekš paredzēt straujā ekonomikas un sabiedrības pārstrukturēšanas procesa radītās problēmas.

23. Lai paplašinātu un palielinātu cilvēkresursos veicamo ieguldījumu apjomu, kā arī izglītību un apmācību pielāgotu jaunajām, ar kvalifikāciju saistītajām prasībām, kas rodas pārstrukturēšanas procesa rezultātā, ir nepieciešami papildu izdevumi, kuri ar atbilstīgu mehānismu starpniecību jāsedz gan uzņēmumiem, gan valsts iestādēm un fiziskām personām. Īpaši jāatbalsta visaptverošas izglītības stratēģijas, ar kuru palīdzību darbinieki iegūst kvalifikāciju un prasmes, kas nepieciešamas uz zināšanām un inovāciju balstītā tautsaimniecībā. Lai minētie procesi noritētu efektīvi, būtiska ir reģionu un pilsētu pieredzes apmaiņa un sadarbība izglītības un apmācības jomā.

24. Iepriekš minētie piemēri liecina, ka pasākumi saistībā ar ieguldījumiem cilvēkresursos ir ļoti svarīgi pilsētu un lauku apvidu pārstrukturēšanas procesos un to attīstības atjaunošanā. Minētie pasākumi ir galvenais pārstrukturēšanas procesos vietējā līmenī iesaistīto organizāciju uzdevums. Problēmas saistībā ar profesionālo un ekonomikas mobilitāti, kā arī nepieciešamība vietējā līmeņa darba tirgū nodrošināt piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvaru būtiski ietekmē īstenoto pārstrukturēšanas procesu efektivitāti. Lai veicinātu to personu mobilitāti, kas meklē darbu un kam draud bezdarbs, jo īpaši darba ņēmēju ar zemu kvalifikāciju mobilitāti, jāsniedz individuāla palīdzība darba meklējumos, jāpiedāvā darba prakse un apmācība, kura iepriekš minēto personu prasmes ļauj pielāgot vietējā darba tirgus prasībām. Lielā mērā tas attiecas uz jauniešiem, jo viņiem ir grūtības atrast darba vietu.

25. Pasākumi, kuru pamatā ir principi, kas izriet no ES programmas "Jaunatne", kas paredzēta, lai sniegtu konsultācijas attiecībā uz profesijas izvēli, palīdzētu pabeigt mācības, piedāvātu atbilstīgus apmācības kursus, var atvieglot pāreju no izglītības uz darba dzīvi pārstrukturēšanas procesa skartajos rajonos.

26. Ar minēto pasākumu palīdzību jāspēj nepieļaut nepareizu attīstību pilsētās un laukos, piemēram, iedzīvotāju skaita samazināšanos laukos. Iedzīvotāju skaita samazināšanās ir nevēlama ne tikai tādēļ, ka tās rezultātā var tikt traucēta lauku kopienu funkcionēšana, zaudētas kultūras vērtības, tradīcijas, vietējās īpatnības, bet arī izjaukts hidrogeoloģiskais līdzsvars. Minētos procesus visefektīvāk var apturēt ar tādu pasākumu palīdzību, kuriem izmantoti līdzekļi no ERAF (Eiropas Reģionālās attīstības fonda), ESF (Eiropas Sociālā fonda) un ELFLA (Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai) programmām. Visaptveroša pieeja attiecībā uz lauku apvidu pārstrukturēšanu nodrošina (tai būtu jānodrošina) minimālās iespējas izmantot vispārējas nozīmes pakalpojumus, lai varētu piesaistīt uzņēmumus un kvalificētus darbiniekus, kā arī apturēt iedzīvotāju skaita samazināšanos. Turklāt ERAF, ESF un ELFLA finansējums noteikti būtu jāizmanto, lai atbalstītu novatorisku darbību, nevis pasākumus pašreizējās situācijas saglabāšanai.

27. Lai risinātu neatliekamas problēmas, ko var izraisīt pārstrukturēšana, viens no svarīgākajiem instrumentiem ir Globalizācijas pielāgošanas fonds, kuram pateicoties var piedāvāt īstermiņa palīdzību tiem reģioniem, ko ietekmējusi globalizācijas rezultātā notikusi saimnieciskās darbības pārvietošana. Reģionu komiteja ir atzinīgi novērtējusi minētā instrumenta izveidi un ieteikusi palielināt tam paredzēto līdzekļu apjomu līdz vienam miljardam *euro* gadā. Reģionu komiteja cer saņemt pirmo gada ziņojumu par Globalizācijas pielāgošanas fonda darbības rezultātiem 2007. gadā (ziņojums tiks publicēts 2008. gadā), lai rūpīgi analizētu, vai Regulas (EK) Nr. 1927/2006 2. pantā minētie fonda līdzekļu piešķiršanas kritēriji nodrošina atbilstīgu fonda darbību, un ir gatava turpmāk iesaistīties debatēs par minēto kritēriju iespējamo pārskatīšanu.

28. Pārstrukturēšanas rezultātā daudzi reģioni kļūst aizvien vairāk atkarīgi no tūrisma. Šajā sakarā integrēta pieeja, kas paredz dabas resursu un kultūras mantojuma izmantošanu, ir virzīta uz kvalitātes nodrošināšanu, lai būtu apmierināti pirmām kārtām patērētāji. Lai minētie procesi noritētu veiksmīgi, pirmām kārtām ir jāattīsta saziņa, savienojot pārstrukturēšanas procesa skartos reģionus ar galvenajiem valstu un Eiropas tīkliem, kā arī izmantojot jaunās tehnoloģijas, tajā skaitā platjoslas tīmekļa savienojumus, lai nodrošinātu saziņu vārda plašākajā nozīmē, un jāveicina atbilstīgi izglītības un apmācības pasākumi.

29. Šajos procesos kā galvenie instrumenti būtu jāizmanto tieši kultūras bagātība un dabas resursi. Dažreiz pārstrukturē-

šanas procesa skartajos reģionos, jo īpaši perifēros reģionos ar zemu apdzīvotības blīvumu, tie ir lielākā vērtība. Pateicoties tiem, tūrisms var dinamiski attīstīties un radīt sviras efektu vietējā attīstībā.

30. Aptuveni 60 % ES iedzīvotāju dzīvo pilsētu teritorijās, kur iedzīvotāju skaits pārsniedz 50 000 cilvēku. Lielākā daļa darba vietu, uzņēmumu, augstākās izglītības iestāžu un citu mūsu sociāli ekonomiskās dzīves iestāžu atrodas pilsētās un piepilsētu rajonos, kas piedāvā iespējas, bet slēpj arī draudus. Eiropas pilsētās veiktie pārstrukturēšanas procesi attiecas ne tikai uz tautsaimniecisko darbību, bet arī uz pilsētu teritoriju atjaunošanu visplašākajā nozīmē.

31. Pieredze liecina, ka tikai visaptveroši ekonomikas, sociālo un teritorijas plānošanas problēmu risinājumi rada rezultātus, kas attaisno iedzīvotāju un pilsētas pašvaldības iestāžu cerības un kuras akceptē Eiropas Savienība. Pilsētu teritorijās ir vieglāk atrast partnerus pārstrukturēšanas procesu veikšanai, tomēr pārstrukturēšanas procesa veiksmīgu iznākumu var nodrošināt tikai, saglabājot publiskā un privātā, kā arī trešā sektora partnerību un izmantojot dažādus finanšu avotus.

32. Pilsētas, kurām reģionos ir vadošā loma vai nu to lieluma ziņā vai vēsturiski, pārstrukturēšanas procesu ietvaros ir pieņēmušas atjaunošanas stratēģijas, kas veicina reģiona attīstību. Pateicoties šo pilsētu pozīcijai, tagad ir iespējams atbalstīt pārstrukturēšanas procesus visā reģionā gan ar tiešas partnerības, gan ar attiecīgajā pilsētā esošo organizāciju starpniecību.

33. Pateicoties pasākumiem, kas paredzēti konkurētspējas palielināšanai, uzņēmējdarbības un inovācijas veicināšanai, kā arī pakalpojumu pilnveidošanai, ir izdevies noturēt un piesaistīt augsti kvalificētus darbiniekus. Tā rezultātā lielā mērā ir uzlabota iedzīvotājiem paredzēto pakalpojumu kvalitāte un piedāvājums. Pilsētas teritoriju atbilstīga plānošana, projektēšana un uzturēšana ir ļāvusi samazināt kriminālnoziedzumu skaitu pilsētās un tādējādi ielas, parki un spēļu laukumi ir kļuvuši pievilcīgāki iedzīvotājiem. Lai pārstrukturēšanas process būtu efektīvs, svarīgs faktors ir ļoti kvalitatīva pilsētvide, kas nodrošina pievilcīgu darbu un dzīves apstākļus, kā arī izdevīgus nosacījumus ieguldījumiem.

34. Pieredze liecina, ka tās pilsētas, kuras izvēlējušās klasteru veidošanas stratēģiju, spēja būtiski palielināt savu konkurētspēju. Attiecības starp pilsētu un lauku teritorijām jāuztur atbilstīgā līmenī, radot vienlīdzīgas attīstības iespējas, tādējādi samazinot atšķirības starp pilsētu un lauku rajoniem.

35. Atšķirīgi pārstrukturēšanas procesu īstenošanas paņēmieni teritoriālajā aspektā jāuzrauga tīkliem, kuros ir apvienojušies reģioni ar līdzīgām pārstrukturēšanas pazīmēm (perifēro reģionu tīkls, kalnu reģionu tīkls).

36. Tāpat ir svarīgi nodrošināt finanšu resursu labāku pieejamību uzņēmumiem, kā arī pārstrukturēšanas procesā iesaistītajiem partneriem. Bez subsīdijām un pieejamajiem ES fondiem jābūt iespējai izmantot arī tādus instrumentus kā banku garantijas, savstarpējas garantijas, aizdevumi un mikrokredīti. Liela nozīme šajā sakarā var būt Eiropas Investīciju bankai un Eiropas Investīciju fondam.

37. Nepastāv vienots pārstrukturēšanas modelis, kas pilnībā garantē procesa veiksmīgu iznākumu. Neraugoties uz pārstrukturēšanas procesu dažādību, var noteikt zināmas pazīmes, kas ir raksturīgas veiksmīgi noritējušiem procesiem:

- pastāvīga ekonomikas norišu uzraudzība, lai pēc iespējas agrāk paredzētu pārstrukturēšanas procesus,
- paredzēšana nav jāsaprot tikai kā priekšstata veidošana un prognozēšana, bet, pamatojoties uz to, jāizstrādā iespējamie plāni, lai sagatavotos to īstenošanai,
- sociālā un pilsoniskā dialoga organizēšana, tajā skaitā informācijas apmaiņa starp pārstrukturēšanas procesā iesaistītajām pusēm,
- struktūras, kas apvieno augstākās mācību iestādes, zinātniski pētnieciskās iestādes, rūpniecību un visu līmeņu administrācijas iestādes,
- ļoti kvalitatīvas un viegli pieejamas izglītības un apmācības struktūras,
- regulārs un publisks īstenoto pasākumu kvalitātes, efektivitātes un rezultātu novērtējums,
- atšķirīgi pārstrukturēšanas procesu finansēšanas avoti, kas ir pieejami visiem minētajos procesos iesaistītajiem dalībniekiem, lai tādējādi sekmētu efektīvāku rīcību,
- reģiona vai pilsētas spēja ieviest tādu teritoriālo politiku, kas tautsaimniecības dalībniekiem ļauj arī turpmāk ražot produktus, radīt pakalpojumus un tos piedāvāt,
- vietējās kopienas apzināšanās, ka nepieciešamas nepātrauktas pārmaiņas, kurās izpaužas reģionālā vai vietējā identitāte. Tādējādi tiek nodrošināta visaptveroša pieeja attiecībā uz ilgtspējīgu attīstību ekonomiskajā, sociālajā un ekoloģiskajā aspektā un radīts papildu faktors jaunu ieguldījumu piesaistīšanai,
- vietējo un reģionālo pašvaldību īpaši proaktīva attieksme, kuras pamatā ir vadības prasmes un konkurences un finansējuma jomā pieejamie instrumenti,
- vietējām prasībām atbilstošs vispārējs projekts, kas ietver dažādus aspektus un kā pamatā ir katra atsevišķa gadījuma izpēte, proti, ekonomikas attīstība, izglītība, sociālā integrācija, kultūra, teritorijas plānošana u.c.

Reģionu Komitejas ieteikumi

38. Svarīgi, lai pilsētās un reģionos notiekošos pārstrukturēšanas procesus Eiropas Komisija atzītu par mūsu sociāli ekonomiskās dzīves pastāvīgu parādību.

39. Komiteja aicina vietējās un reģionālās pašvaldības savās teritorijās veikt pasākumu iepriekšējo plānošanu, tostarp ekonomikas tendenču uzraudzību un atbalstu uzņēmumiem, to darbību iekļaujot reģionālajās un vietējās stratēģijās, pamatojoties uz plašiem pilsētu un reģionu kopīgiem projektiem.

40. Šajā sakarā Komiteja iesaka visā Eiropas Savienības teritorijā pastāvīgi veikt minēto procesu uzraudzību, ko īsteno neatkarīgas, procesos iesaistītas pārstāvju struktūrvienības, kas gan ģeogrāfiskajā, gan tematiskajā ziņā aptvertu uzņēmumus, sociālos partnerus, kā arī vietējo un reģionālo pašvaldību iedzīvotājus. Minētajā sistēmā būtu jāņem vērā analīze par sociāli ekonomiskām pārmaiņām valsts, reģionālajā un vietējā līmenī, tajā skaitā lauku reģionos, perifēros un kalnu reģionos, kā arī jāizpēta ekonomikas turpmākās tendences darba tirgū.

41. Komiteja iesaka publicēt saistībā ar pārstrukturēšanas procesiem gūtās labas prakses piemērus, lai tos izmantotu citos Eiropas Savienības reģionos un pilsētās. Minētajās publikācijās piemēri būtu jāsaprupē pēc reģioniem, kuriem ir līdzīgas pārstrukturēšanas pazīmes (lauku reģioni, perifērie reģioni, reģioni, kuros ir attīstīta smagā rūpniecība, kalnrūpniecība un vieglā rūpniecība, tekstilrūpniecība, kā arī pilsētu teritorijas).

42. Eiropas Savienībai un dalībvalstīm ar finanšu instrumentu palīdzību būtu jāsekmē administratīvo iestāžu, ekonomikas dalībnieku un sociālo partneru partnerību veidošana vietējā un reģionālā līmenī un tādējādi jāveicina sadarbība vietējā līmeņa attīstībai globalizētā pasaulē. Tas lielā mērā atvieglos pārstrukturēšanas procesu paredzēšanu.

43. Reģionu komiteja aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis pievērst īpašu uzmanību ES finansēšanas mehānismu, jo īpaši ESF, elastībai, lai nodrošinātu finanšu līdzekļu ātru pieejamību negaidītās un neparedzētās situācijās. Minētajos gadījumos nekavējoties ir nepieciešams finansējums "biznesa inkubatoriem", darbā pieņemšanas pasākumiem, kā arī lai sniegtu atbalstu un konsultācijas jaundibinātiem uzņēmumiem un veiktu mērķtiecīgu apmācību. Pārstrukturēšanas dēļ darbu vietu zaudējušo darbinieku iespējas pirmajos trīs mēnešos atrast jaunu darbu vietu ir vislielākās, bet pēc tam tās ievērojami samazinās. Dažādu ES līmeņa instrumentu piemērošanas mehānismos būtu jāņem vērā šādas atbildes reakcijas nepieciešamība. Pasākumos ātrai atbildes reakcijai uz problēmām, kas var rasties pārstrukturēšanas dēļ, būtu jāiekļauj arī palīdzība attiecīgo personu neatliekamo sociālo vajadzību segšanai (mājoklis, veselības aprūpe, konsultācijas u.c.). Cilvēkiem, ko skāruši pārstrukturēšanas procesi, ir nepieciešama sociālā palīdzība, lai ļautu viņiem sākt jaunu darbību un pielāgoties pārstrukturēšanai.

44. Komiteja ierosina pārstrukturēšanas procesos izmantot to, ka reģions vai pilsēta atrodas pie robežas, un aicina novērst visus ar procedūrām saistītos šķēršļus, kas kavē darbaspēka un kapitāla plūsmu un tādējādi apgrūtina pārstrukturēšanas procesu.

45. Komiteja iesaka Eiropas Komisijai, izmantojot ES struktūrfondu iespējas, izstrādāt saskaņotu koncepciju, kas ļautu ES fondu līdzekļus piešķirt pārstrukturēšanas procesiem un tādējādi risināt arī ekonomikas un sociālās problēmas, un tajā pašā laikā īstenot ES politiku.

46. Komiteja aicina dalībvalstis novērst tiesiskos šķēršļus un citus ierobežojumus, kas traucē publiskā un privātā sektora partnerību (PPP) izveidi, kuras ļauj aktīvi un efektīvi atbalstīt pārstrukturēšanas procesus.

47. Komiteja aicina Eiropas Komisiju un citas iestādes, kuras līdzfinansē pārstrukturēšanas procesus, pastiprināt uzraudzību, lai piešķirtie līdzekļi tiktu efektīvi izmantoti, jo īpaši tā saukto programmatisko projektu gadījumā, ko finansē no ESF līdzekļiem.

48. Komiteja aicina Eiropas Savienību pašreizējā ES politikā un jaunu politikas jomu izstrādē ņemt vērā ar pārstrukturēšanas procesiem saistītos aspektus, sākot ar procesa paredzēšanu līdz tā pabeigšanai.

49. Komiteja aicina dalībvalstis izmantot finanšu instrumentus, kas nav pretrunā ES tiesību aktiem un paredzēti

pārstrukturēšanas procesā iesaistītajiem uzņēmumiem, jo īpaši perifēros reģionos, kur pastāv kultūras mantojuma vai vietējās vai teritoriālās identitātes zaudēšanas risks, un kur pārstrukturēšana skar MVU, kuriem ir īpaši grūti īstenot minēto procesu.

50. Cer, ka Komisija konsultēsies ar RK, kad 2007./2008. gadā tiks pārskatītas Kopienas pamatnostādnes par valsts atbalstu grūtībās nonākušu uzņēmumu glābšanai un pārstrukturēšanai, jo 2009. gada oktobrī beidzas to piemērošanas laiks.

51. Komiteja iesaka dalībvalstīm un visiem pārstrukturēšanas procesā iesaistītajiem uzņēmumiem rūpēties par vietējo tradīciju un kultūras saglabāšanu, jo tām var būt arī ļoti liela nozīme pašreizējos vai turpmākajos pārstrukturēšanas procesos.

52. Lai paredzētu pārstrukturēšanas procesus un popularizētu labas prakses piemērus saistībā ar reģionu un pilsētu pielāgošanos globalizācijas radītajām izmaiņām, Komiteja iesaka izmantot jauno Eiropas Komisijas iniciatīvu "Reģioni ekonomiskām pārmaiņām", kā arī pilsētu un reģionu tīklus, kas veidojas, pamatojoties uz minēto iniciatīvu, un kuru izveidi līdzfinansē no Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzekļiem.

53. Komiteja iesaka Komisijai īpašu uzmanību pievērst tam, kā tiek īstenotas reģionālās iniciatīvas uzņēmumu pārvietošanas gadījumā.

Briselē, 2007. gada 11. oktobrī.

Reģionu komitejas
priekšsēdētājs
Michel DELEBARRE

I. PIELIKUMS

Īss kopsavilkums par pilsētās un reģionos notikušās pārstrukturēšanas piemēriem

Tas, kas pagājušā gadsimta 70.-80. gados šķita pārejoša pielāgošanās krīze, kļuva par periodisku parādību mūsdienu Eiropas sociāli ekonomiskajā dzīvē. Minētā parādība radīja nepieciešamību pēc nepārtrauktas uzņēmumu un to vides pielāgošanas mainīgajām tirgus prasībām, proti, tā kļuva par pastāvīgu pārstrukturēšanas procesu. Lai pēc Eiropas Komisijas pieprasījuma izstrādātu atzinumu par ES reģionos un pilsētās notiekošajiem pārstrukturēšanas procesiem, tika analizēta informācija, ko Komiteja saņēma saistībā ar minēto procesu norisi un kas atrodama daudzos citos dokumentos. Šajā atzinumā ir iekļauti secinājumi un ieteikumi.

Skotija (Apvienotā Karaliste) — Labas konkurētspējas pasaules tirgū piemērs

No 2002. gada līdz 2006. gadam rūpniecībā nodarbināto skaits samazinājās no 276 000 līdz 227 000, bet eksporta produkcija tajā pašā laikposmā samazinājās par 36 %. Lielākā daļa uzņēmumu savu ražošanu pārcēla uz jaunajām ES dalībvalstīm vai Īndiju un Ķīnu. Pašlaik Skotijas ekonomikas attīstības plāns (*FEDS — Framework for Economic Development in Scotland*) ir virzīts uz produktivitātes un konkurētspējas nodrošināšanu pasaules tirgū. Ar programmu "Partnerattiecības pastāvīgas nodarbinātības nodrošināšanai" (*PACE — Partnership Action for Continued Employment*) Skotijas varas iestādes izstrādāja iniciatīvu, kas deva iespēju visiem publiskā un privātā sektora dalībniekiem aktīvi iesaistīties, lai nepieļautu darbinieku masveida atlaišanu. Pārstrukturēšana būtiski ietekmēja Skotijas darba tirgu, jo īpaši rūpniecības jomā. Tomēr nodarbinātības līmeņa paaugstināšanās pakalpojumu jomā un ar uzņēmējdarbību saistītās jomās veicināja to, ka Skotijā ir viens no visaugstākajiem nodarbinātības rādītājiem ES, bet bezdarba līmenis ir viszemākais pēdējo 30 gadu laikā. Turklāt Skotijas tautsaimniecība gūst labumu no globalizācijas procesa. Skotijas bankas ir paplašinājušas savu darbību ārzemēs, tādējādi nostiprinot savu pozīciju konkurentu vidū.

Basku zeme (Spānija) — Reģiona un tā pilsētu pārstrukturēšana

Pagājušā gadsimta 80. gados rūpniecība, kas balstījās uz trīs nozarēm (kuģubūvi, metalurģisko rūpniecību un smago rūpniecību), sāka panīkt. Basku zemes valdība, darba devēji un arodbiedrības nolēma pārstrukturēt un modernizēt minētās rūpniecības nozares. Tika izveidoti deviņi klasteri, kuri nodrošināja 45 % no Basku zemes IKP. Līdz šim brīdim tie ir reģiona ekonomikas dzinējspēks. Pēc aptuveni 20 gadus ilga pārstrukturēšanas procesa Basku zeme IKP ziņā ieņem trešo vietu Eiropā aiz reģioniem, kas atrodas tādās valstīs kā Luksemburga un Īrija. Bezdarbs, kura līmenis 1990. gadā bija 25 %, pašlaik ir 4,5 %. Liela daļa kapitāla ir ieguldīta jauninājumu jomā, 66 % no ieguldījumiem veido privātie līdzekļi (vidējais rādītājs Spānijā ir 48 %, bet ES — 54 %). Līdzās pārstrukturēšanas procesam notika reģiona pilsētu, tajā skaitā galvaspilsētas Bilbao, attīstības uzlabošana. Minētā procesa īstenošanā svarīga nozīme bija kultūrai un vietējai identitātei, jo tās veicināja lielāku sabiedrības atbalstu pašam procesam.

Krēta (Grieķija) — No lauksaimniecības uz tūrisma pakalpojumiem

Krētā no valsts un ES līdzekļiem finansētās pārstrukturēšanas pamatā ir uzņēmumu un pētniecības centru sadarbība (Krētas Universitāte, Hēraklijas Pētniecības centrs), un tā ir paredzēta darba ņēmēju pāriešanai no lauksaimniecības nozares uz pakalpojumu nozari. Minētais mērķis ir sasniegts tikai daļēji. Tā galvenais iemesls bija pasākumu sagatavošana, pamatojoties uz vertikālu struktūru un lejupeņu pieeju. Tika atbalstīti jau tā spēcīgi reģioni un novārtā atstāti perifērie reģioni, kas atrodas salas vidusdaļā, tādējādi palielinājās atšķirības starp apakšreģioniem un netika veicināta konkurētspēja.

Tavira (Portugāle)

Pārstrukturēšanas pamatā ir attīstības atjaunošana, lai pilnveidotu tūrisma pakalpojumus un palielinātu ieguldījumu apjomu šajā nozarē, tādējādi bija iespējams finansēt vēsturiskā un arhitektoniskā mantojuma aizsardzību, un tas savukārt piesaista tūristus un privāto kapitālu. Minēto procesu finansēja no šādu fondu līdzekļiem: *PITER*, *URBCOM*, *INTERREG* un *PROALGARVE*.

Austrijas reģioni

Pārstrukturēšana izpaūžas kā pāreja no ekonomikas, kā pamatā ir viena nozare, uz daudzšķautņainu rūpniecības struktūru, kā arī pētniecības un izstrādes (P+I) projekti, pāreja uz tūrisma nozari un ar uzņēmējdarbību saistītiem pakalpojumiem. Paralēli minētajam procesam tiek pastāvīgi uzlabots izglītības un profesionālās apmācības piedāvājums.

Portu (Portugāle)

Nesen uzsāktā pārstrukturēšana bija nepieciešama tādēļ, ka virkne administratīvo iestāžu un uzņēmumu no pilsētas pārcēlās uz galvaspilsētu, dzimstības līmenis pazeminājās un tradicionālās tirdzniecības apjoms samazinājās lielveikalu dēļ. Pārstrukturēšanas mērķis ir pilsētas centra attīstības atjaunošana, pakalpojumu uzlabošana kultūras jomā un dzīvojamā fonda atjaunošana pilsētā. Iniciatīva "PortoVivo" tika izstrādāta 2004. gadā un paredzēta, lai pilsētai piesaistītu privātos ieguldījumus. Šis vērienīgais pārstrukturēšanas un atjaunošanas projekts ir paredzēts 20 gadiem. Tajā pašā laikā ir plānots izremontēt vairāk nekā 5 000 ēku, tādējādi dodot iespēju saglabāt vērtīgu vēsturisko un kultūras mantojumu un paplašināt pakalpojumu nozari, radot jaunus darba vietas.

Libereca (Čehijas Republika)

Politiskās sistēmas izmaiņu dēļ radies pārstrukturēšanas process ir paredzēts, lai tautsaimniecību tuvinātu ES standartiem. Tam nepieciešamie finanšu līdzekļi tiek piešķirti galvenokārt no valsts un reģionu budžeta, kā arī ES fondiem. Ar pārstrukturēšanas palīdzību tiek atbalstīti MVU un PPP izveide. Galvenās problēmas ir valsts budžeta parāds un stāvoklis.

Vroclava (Polija)

Pilsētā pēdējo 17 gadu laikā ir mainījies gan ekonomikas stāvoklis, gan arī pilsētas izskats. Pateicoties pilsētas centra un atsevišķu pilsētas daļu atjaunošanai, tika piesaistīti privātie ieguldītāji. Tika uzbūvētas viesnīcas un restorāni. Pateicoties pilsētas vadības atvērtaī politikai, sadarbībai ar partnerpilsētām, reģionālajām pašvaldībām un valsts valdību, pilsētas sadarbībai ar tuvējām pašvaldībām, pilsētas apkārtņē izveidojās jaunas rūpniecības nozares. Tika izveidots Vroclavas Tehnoloģiju parks, pilsētas mācību iestādes un uzņēmumi ierosināja daudzas iniciatīvas P+I jomā. Tajā pašā laikā bezdarbs samazinājās no 18 % līdz 6 %, tomēr procesa negatīvās sekas ir izmaksu paaugstināšanās pilsētā, piemēram, nekustamā īpašuma cenas ir palielinājušās par 400 %.
